

REMISSVAR

Personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning -diarienummer S2019/04168/FST

Team Juridik är en juristavdelning med specialkompetens inom socialrätt, socialförsäkringsrätt, personlig assistans och andra LSS insatser.

Sammanfattning

Team Juridik ställer sig positiva till regeringens förslag om att samtliga hjälpmoment ska vara assistansgrundande när det gäller hjälp med andning och sondmatning.

Vidare ställer sig Team Juridik positiva till förslaget om att föräldraansvar inte skall gälla för någon del av den hjälp som behövs för andning eller sondmatning.

Däremot ställer sig Team Juridik kritiska till det föreslagna tillägget till 9 a § "ett sådant behov kan ge rätt till personlig assistans till den del hjälpbehovet är av mycket privat och integritetskänslig karaktär". Med föreslagna tillägget föreligger det en stor sannolikhet för att en alltför restriktiv lagstiftning ställs upp och intentionen med LSS riskerar urholkas ytterligare.

Mycket privat och integritetskänslig karaktär

Lagstiftaren väljer här att i lagtext slå fast att det enbart är hjälpbehov som är av mycket privat och integritetskänslig karaktär som ger rätt till assistans. Idag används detta begrepp för att definiera vilka behov som är grundläggande behov och en förutsättning för att beviljas assistans är att den enskilde har tillräckligt med grundläggande behov. Den snäva tolkningen av de grundläggande behoven hade sin början i RÅ 2009 ref 57 och har sedan dess fått en långtgående och felaktig tolkning i bedömningen av rätten till assistans.

Beslutande myndigheter har sedan dess använt RÅ 2009 ref 57 för att dela upp grundläggande behov i olika delmoment, behov som är av mycket privat och integritetskänslig karaktär och behov som inte faller inom nämnda kategori av hjälpbehov. Försäkringskassan och andra beslutande myndigheter gör idag en långtgående tolkning av RÅ 2009 ref 57 på så sätt att det dras av tid för moment som beslutande myndigheter menar inte är av mycket privat och personlig karaktär. Som exempel kan hjälpbehovet dusch delas upp i olika moment där vissa moment bedöms vara av mycket privat och integritetskänslig karaktär och där andra moment av duschsituationen faller utanför den skiljelinjen. Det finns vissa moment som den enskilde kan klara av, som exempel tvåla in vissa delar av kroppen samt torka sig på vissa delar av kroppen och skölja av sig på vissa delar av kroppen men är i behov av hjälp med att schamponera större delen av kroppen samt torka övriga delar av kroppen där den enskilde inte når.

Oavsett om assistenten behöver finnas där under hela duschmomentet görs avdrag för den tid där den enskilde har en viss förmåga att utföra vissa delar själv. En dusch som i själva verket tar 40 minuter att genomföra kan således brytas ner till 10 minuter i beviljad tid, trots att assistenten står bredvid i duschen där den enskilde befinner sig i ett naket och utsatt tillstånd. Detta utredningsförfarande tillämpas även på de andra grundläggande behoven såsom på- och avklädning, toalettbesök och övrig personlig hygien. Med det menas att beslutande myndigheter stycker upp de olika hjälpbehoven till små beståndsdelar bestående av mycket privat och integritetskänslig karaktär samt behov som faller utanför den skiljelinjen. Sammantaget beviljas inte tid för hela hjälpbehov utan endast vissa delar, vilket i praktiken innebär att den enskilde inte får tillräckligt med assistans för att tillgodose behoven.

Hittills har RÅ 2009 ref. 57 till stor del påverkat bedömningarna av personlig hygien, av- och påklädning och måltider. Med den nya ordalydelsen kommer den nu även få negativ inverkan på det grundläggande behovet kommunikation och annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper.

Av förarbetena till LSS framgår också att assistansen vid lagens tillkomst avsågs vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär (se prop. 1992/93:159 s. 64 f. och 174 f.). Det handlar bland annat om

hjälp att sköta personlig hygien och hjälp med på- och avklädning. Av förarbetena till LSS framgår dock inte att behov skall vara av mycket privat och integritetskänslig karaktär. Den tolkningen kom till i ovannämnda avgörande RÅ 2009 ref 57 och har sedan dess använts i en restriktiv ordalydelse vilket lett till att de grundläggande behoven styckats upp till den grad att det inte går att utföra behoven enligt den bedömningen.

Den restriktiva tolkningen har även lett till att de personer som är i stort behov av assistans inte beviljas assistans på grund av att kriterierna som ställs är orimliga. Vidare har den snäva tolkningen också lett till att oerhört många individer felaktigt fråntagits assistansen. Den snäva tolkningen fortsätter allt eftersom och skulle den cementeras i lag så kommer följderna vara sådana att nästintill ingen kommer att beviljas personlig assistans. Eftersom att hela behovet av hjälp vid sondmatning och andning föreslås falla inom ramen för vad som bedöms som grundläggande behov bör ingen indelning göras avseende de andra grundläggande behoven heller.

Den 2 december 2019 har Högsta förvaltningsdomstolen genom ett nytt avgörande ytterligare befäst uttrycket mycket privat och integritetskänslig karaktär. Behov som tidigare ansetts vara av grundläggande karaktär faller nu utanför med anledning av att de inte längre bedöms vara av mycket privat och integritetskänslig karaktär. I domskälen skriver Högsta förvaltningsdomstolen i avgörande 1959-19:

"Den normalspråkliga innebörden av begreppet hygien är att det avser åtgärder för avlägsnande av smuts och ohälsosamma ämnen från människans omgivning eller från människan själv (se t.ex. Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien).

Domstolen väljer här en oerhört restriktiv tolkning av begreppet mycket privat och integritetskänslig karaktär och menar att det är endast behov som syftar till att hålla sig ren som kan falla under personlig hygien. De behov som idag beslutande myndigheter och särskilt Försäkringskassan menar faller utanför behovet personlig hygien är exempelvis rakning av ansikte, intimrakning och rakning av övriga delar av kroppen, nagelklippning,

torka håret, kamma håret, insmörjning och en del andra moment då det inte handlar om att hålla sig ren.

Det behövs med anledning härav en tydlighet i lagstiftningen om att de grundläggande behoven ska ses i sin helhet och att begreppet mycket privat och integritetskänslig karaktär inte befästs i lag. Den enskilde kan omöjligen uppnå goda levnadsvillkor med den restriktiva tolkningen av LSS samt innebörden av grundläggande behov. Team Juridik anser att detta inte kan gå i linje med lagstiftarens intentioner.

För att LSS skall återställas och de personer som är i behov av assistans får den hjälp de behöver bör det ske en återgång till hur de grundläggande behoven bedömdes innan RÅ 2009 ref. 57 vilket endast kan ske genom lagstiftning. Att kodifiera den praxis som medfört att så många fått sina beslut indragna går dock i motsatt riktning.

Mot bakgrund av detta anser Team Juridik att den föreslagna utformningen av författningstexten behöver ses över ytterligare, i annat fall finns stor risk att ändringen kommer leda till oönskade konsekvenser avseende möjligheterna att få personlig assistans för hjälp med de andra grundläggande behoven.

Mot bakgrund av detta anser även Team Juridik att denna lagändring inte heller bör öppna upp för tvåårsomprovningar hos Försäkringskassan. Detta med anledning av att den föreslagna lagändringen inte medför den önskvärda tydligheten och förutsägbarheten för de som skall få stödet. Det råder helt enkelt en alltför stor otrygghet för att tvåårsomprovningarna skall återupptas.

Danderyd den 9 december 2019

Gabriel Keryakos

Chefsjurist

Team Juridik

www.teamjuridik.se